

Original Article (Quantified)

The Impact of Intellectual Capital on Organizational Entrepreneurship with the Mediating Role of Knowledge Management: An Empirical Analysis of Small and Medium-Sized Enterprises in the Shiraz Special Economic Zone

Hoda Moradi¹ , Asadollah Alirezaei²

1- Department of Management, Meybod University, Meybod, Iran

2- Department of market and smart business, Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business, Iran.

Receive:

15 June 2024

Revise:

15 July 2024

Accept:

12 September 2024

Abstract

The aim of this study is to investigate the effect of intellectual capital on organizational entrepreneurship by considering the mediating role of knowledge management in small and medium-sized enterprises in the Shiraz Special Economic Zone. The present study is applicable in terms of its purpose, and is of a descriptive-correlational type. The statistical population of the study includes managers, experts, and employees of small and medium-sized enterprises located in this region. The sample size was determined 236 people by the Cochran formula, and the sampling was carried out randomly. The data collection tool is the standard questionnaires of intellectual capital, knowledge management, and organizational entrepreneurship. SPSS and LISREL software were used to analyze the data. The results of the study showed that intellectual capital, including the three dimensions of human capital, structural capital, and relational capital, has a positive and significant effect on organizational entrepreneurship. Also, the mediating role of knowledge management in this regard was confirmed; in such a way that knowledge management has strengthened the connection between intellectual capital and organizational entrepreneurship and has paved the way for the promotion of innovation and competitiveness in organizations. Accordingly, it is suggested that managers of small and medium-sized companies strengthen the entrepreneurial capacities of their organizations by developing intellectual capital and establishing effective knowledge management systems.

Keywords:

Intellectual capital, knowledge management, Organizational entrepreneurship, Structural equation modeling.

Please cite this article as (APA): Moradi, H. and Alirezaei, A. (2024). The Impact of Intellectual Capital on Organizational Entrepreneurship with the Mediating Role of Knowledge Management: An Empirical Analysis of Small and Medium-Sized Enterprises in the Shiraz Special Economic Zone. *Journal of New Approaches in Management and Marketing*, 3(2), 98-118.

<https://doi.org/10.22034/jnamm.2025.506569.1072>

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Publisher: Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business

Corresponding Author: Asadollah Alirezaei

Email: alirezaei.emb@gmail.com

Introduction

A study of the economic development process in advanced countries has shown that organizational entrepreneurship, as an influential factor, has played a pivotal role in increasing gross national product, creating wealth, creating employment, and improving productivity (Fu et al., 2019; Gaur, 2024). This type of entrepreneurship is considered a strategic tool for sustainable growth at the national level by creating innovative opportunities, especially in the face of challenges such as the employment crisis and the decline in the quality of services and products (El Annan & Haidoura, 2023). In this regard, organizations have shown increasing attention to the effective use of intangible resources such as intellectual capital and organizational knowledge to strengthen their entrepreneurial capabilities.

Intellectual capital includes knowledge, skills, and organizational relationships, which consist of three dimensions: human, structural, and relational. This capital can provide a suitable platform for the growth of innovation and the empowerment of the organization in taking advantage of opportunities (Shashila & Chitra, 2024; Naderi et al., 2016). On the other hand, knowledge management, as a mechanism for creating, storing, sharing, and applying knowledge, has the ability to transform these capitals into practical processes for creating value (Truong et al., 2023).

Numerous studies have identified intellectual capital as a predictor of organizational entrepreneurship, and knowledge management as a mediating variable (Nikookar et al., 2014; Yu et al., 2022). In the conceptual model of this study, the relationship between these three variables has been examined with a causal and empirical approach.

Considering the importance of small and medium-sized enterprises in the growth of the local and regional economy, and given the specific conditions of the Shiraz Special Economic Zone, it seems necessary to examine the role of intangible capital in enhancing the entrepreneurial capacity of these companies. While they have high potential, these companies face challenges such as lack of knowledge resources and weakness in utilizing knowledge capacities.

Therefore, the main question of the research is: Can intellectual capital, with the mediating role of knowledge management, affect organizational entrepreneurship in small and medium-sized enterprises in the Shiraz Special Economic Zone?

Theoretical framework

Intellectual capital, as a set of intangible assets such as knowledge, skills, experience, organizational structures, and communication networks, helps organizations create sustainable competitive advantage (Sujatha & Shanker, 2024). This capital consists of three main components: human capital (employee capabilities and knowledge), structural capital (processes, databases, and intra-organizational technologies), and relational capital (relationships with customers, suppliers, and other stakeholders). Research evidence shows that these dimensions can provide a platform for the growth of organizational entrepreneurship by facilitating decision-making, creating innovation, and promoting organizational interactions (Hosseinpour & Ahoopay, 2013; Naderi et al., 2016). Accordingly, the first research hypothesis is proposed:

"Intellectual capital has a positive and significant effect on organizational entrepreneurship."

On the other hand, intellectual capital provides the necessary infrastructure for the production, management, and application of knowledge in the organization. In this context, human capital by providing knowledge content, structural capital by facilitating access to information, and relational capital by promoting knowledge interactions play a complementary role in the

knowledge management process (Truong et al., 2023). As a result, the second hypothesis is formulated as follows:

"Intellectual capital has a positive and significant effect on knowledge management."

Knowledge management, as a systematic process for identifying, storing, sharing, and applying knowledge, is also considered a key factor in facilitating the innovation process and identifying entrepreneurial opportunities (Yoon et al., 2018). Organizations performing more successfully in knowledge management usually appear more capable of entrepreneurial orientation (Akinlotu & Inal Cavlan, 2023). Therefore, the third research hypothesis is stated as follows:

"Knowledge management has a positive and significant effect on organizational entrepreneurship."

Finally, considering the interaction between intellectual capital and knowledge management, it can be expected that knowledge management, as a mediating variable, plays an effective role in the effective transfer of intellectual capital to entrepreneurial practices. This process can be carried out by strengthening innovation, organizational learning, and improving the organization's capacity to respond to environmental changes (Allameh & Massoudi, 2015). Therefore, the fourth hypothesis of the research is as follows:

"Knowledge management plays a mediating role in the relationship between intellectual capital and organizational entrepreneurship."

Research Methodology

The present research is of an applicable type in terms of purpose and descriptive-correlational in terms of methodology. The statistical population of the research includes all employees working in small and medium-sized companies in the Shiraz Special Economic Zone in 2024. Considering the population of 721 people, the sample size was determined as 236 people using the Cochran formula, and the sampling was carried out in a stratified random manner. The data collection tools were three standard questionnaires to measure intellectual capital (19 items), knowledge management (28 items), and organizational entrepreneurship (13 items). The validity of the tools was examined and confirmed through confirmatory factor analysis, and their reliability was examined and confirmed with Cronbach's alpha and composite reliability index. LISREL software and structural equation modeling method were used to analyze the data. Also, fit indices such as RMSEA, GFI, NFI, IFI, and CFI were used to evaluate the validity of the model.

Research findings

The findings from structural equation modeling showed that intellectual capital has a direct, positive and significant effect on organizational entrepreneurship (path coefficient=0.76; $t=4.44$). Intellectual capital also had a significant effect on knowledge management (path coefficient=0.80; $t=11.93$), and knowledge management also showed a positive and significant effect on organizational entrepreneurship (path coefficient=0.48; $t= 5.73$).

The mediating role of knowledge management in the relationship between intellectual capital and organizational entrepreneurship was also statistically significant, so that the existence of knowledge management in the organization strengthened the impact of intellectual capital on organizational entrepreneurship.

The structural model fit indices were also evaluated at an acceptable level; such that RMSEA was reported to be 0.053, and CFI to be 0.924, and other indices including IFI, NFI and RMR also indicated a favorable fit of the final model.

Conclusion

The present study aimed to investigate the effect of intellectual capital on organizational entrepreneurship with the mediating role of knowledge management in small and medium-sized enterprises in the Shiraz Special Economic Zone. The results obtained are consistent with the findings of previous studies, including the studies of Allameh & Massoudi (2015), Truong et al., (2023), Yusrifalda et al., (2024), Yoon et al., (2018), and Akinlotu & Inal Cavlan (2023). These studies also emphasized the importance of knowledge infrastructure and the vital role of intellectual capital and knowledge management in facilitating innovation processes and creating organizational value. For example, Truong et al., (2023) showed that different dimensions of intellectual capital, including relational and structural capital, pave the way for improving the entrepreneurial capacities of the organization by strengthening knowledge networks and creating a suitable platform for knowledge sharing. Also, Akinlotu & Inal Cavlan (2023) have pointed out the facilitating role of knowledge management in identifying entrepreneurial opportunities and increasing the responsiveness of organizations to environmental changes. The results of this study confirm and strengthen the previous literature from the perspective of the combined effect of intellectual capital and knowledge management on organizational entrepreneurship.

From a theoretical perspective, this study is one of the first studies that specifically examines the effect of intellectual capital on organizational entrepreneurship with the mediating role of knowledge management in small and medium-sized enterprises in the Shiraz Special Economic Zone, and has taken a step towards developing existing knowledge in this field. From a practical perspective, the results of the study can help managers of these companies develop effective strategies for developing intellectual capital, improving knowledge management systems, and enhancing entrepreneurial capacities.

In line with the findings obtained, it is suggested that organizations focus more on the following areas:

- Investing in the development of intellectual capital, including specialized training, creating technological infrastructure, and strengthening communication networks.
- Establishing effective knowledge management systems with the aim of facilitating the storage, sharing and application of organizational knowledge.
- Increasing innovative capacities through knowledge management by utilizing research and development programs and analyzing market needs.
- Developing supportive policies for organizational entrepreneurship, including internal incentives and interaction with universities and research centers.
- Formulating sustainable competitiveness strategies by relying on new technologies and strengthening data-driven decision-making capabilities.

تأثیر سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی با میانجی‌گری مدیریت دانش: تحلیل تجربی شرکتهای کوچک و متوسط در منطقه ویژه اقتصادی شیراز

هدی مرادی^۱، اسداله علیرضایی^۲ ID

۱- گروه مدیریت، دانشگاه مپید، مپید، ایران

۲- گروه مطالعات بازار و کسب و کار هوشمند، مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور، ایران

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی تأثیر سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی با در نظر گرفتن نقش میانجی مدیریت دانش در شرکتهای کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز می‌باشد. تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نوع توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران، کارشناسان و کارکنان شرکتهای کوچک و متوسط مستقر در این منطقه می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۳۶ نفر تعیین گردید و نمونه‌گیری به صورت تصادفی انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌های استاندارد سرمایه فکری، مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای SPSS و LISREL استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که سرمایه فکری شامل سه بعد سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه رابطه‌ای، تأثیر مثبت و معناداری بر کارآفرینی سازمانی دارد. همچنین، نقش میانجی مدیریت دانش در این رابطه تأیید شد؛ به گونه‌ای که مدیریت دانش موجب تقویت ارتباط بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی گردیده و زمینه‌ساز ارتقای نوآوری و رقابت‌پذیری در سازمان‌ها شده است. بر این اساس، پیشنهاد می‌شود مدیران شرکتهای کوچک و متوسط با توسعه سرمایه فکری و استقرار نظام‌های اثربخش مدیریت دانش، ظرفیت‌های کارآفرینانه سازمان خود را تقویت نمایند.

تاریخ دریافت: ۲۶ خرداد ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۲۵ تیر ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۲۲ شهریور ۱۴۰۳

کلید واژه‌ها:

سرمایه فکری،
مدیریت دانش،
کارآفرینی سازمانی،
مدل‌یابی معادلات ساختاری،

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): مرادی، هدی و علیرضایی، اسداله. (۱۴۰۳). تأثیر سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی با میانجی‌گری مدیریت دانش: تحلیل تجربی شرکتهای کوچک و متوسط در منطقه ویژه اقتصادی شیراز. فصلنامه رویکردهای نوین در مدیریت و بازاریابی، ۳(۲)، ۹۸-۱۱۸.

doi <https://doi.org/10.22034/jnamm.2025.506569.1072>

Authors retain the copyright and full publishing rights.
Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

ناشر: مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور

نویسنده مسئول: اسداله علیرضایی

ایمیل: alirezai.emb@gmail.com

مقدمه

بررسی رشد اقتصادی کشورهای توسعه یافته نشان می دهد که کارآفرینی و اجزای مرتبط با آن نقش حیاتی در رشد اقتصادی، اشتغالزایی و تولید ثروت ایفا کرده اند (Fu et al., 2019; Gaur, 2024; Shashila & Chitra, 2024). در این راستا، کارآفرینی سازمانی به عنوان یک مقوله کلیدی، به ویژه در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، مورد توجه فزاینده ای قرار گرفته است. این نوع کارآفرینی به عنوان ابزاری مؤثر برای ایجاد فرصت های جدید شناخته می شود که بهره برداری از آن ها می تواند چالش هایی چون بحران اشتغال، کمبود نیروی انسانی خلاق و پویا، کاهش بهره وری، افت کیفیت محصولات و خدمات، رکود اقتصادی را مرتفع کند (El Annan & Haidoura, 2023). بنابراین، سطح اقتصادی یک کشور به شدت تحت تأثیر فعالیت های کارآفرینی در فضای کسب و کار آن قرار دارد (Nave et al., 2024; Wang et al., 2022). در سال های اخیر، مطالعات مربوط به کارآفرینی سازمانی به ویژه به دلیل سهم اقتصادی-اجتماعی فعالیت های کارآفرینانه نوپا و نقش برجسته آن در ایجاد پل، بین نوآوری و بازار اهمیت کاربردی پیدا کرده است (Girma Aragaw et al., 2025). این نقش نه تنها در افزایش درآمد ملی، بلکه در ایجاد مشاغل پویا و توسعه بازارهای جدید نیز از اهمیت ویژه ای برخوردار است (Sharkova, 2023). کارآفرینی سازمانی به عنوان فرآیند شناسایی فرصت ها و همچنین نوآوری در مواجهه با مخاطرات به منظور خلق ارزش از این فرصت ها تعریف می شود (Guercini & Cova, 2018; Yoon et al., 2018).

بر اساس نتایج تحقیقات پیشین در زمینه کارآفرینی سازمانی، این پژوهش به دنبال شناسایی دقیق تر عوامل مؤثر بر ارتقاء کارآفرینی سازمانی است. مسئله اصلی این تحقیق، شناسایی و تحلیل عواملی است که بر تقویت و بهبود کارآفرینی سازمانی تأثیر گذارند. در این راستا، پس از بررسی جامع ادبیات موجود، مدلی برای ارتقای کارآفرینی سازمانی طراحی شده است. در ابتدا، با استناد به پژوهش های ۲۰۲۴ (Shaimaa Baraka, 2013) Hosseinpour & Ahoopay (2012) Abolhasani ranjbar et al (2012)، سرمایه فکری به عنوان متغیر پیش بینی کننده کارآفرینی سازمانی انتخاب گردید. همچنین، بر اساس مطالعات (Amirkhani et al (2020) Darmawan et al. (2023)، مدیریت دانش به عنوان عامل تأثیر گذار بر کارآفرینی سازمانی شناسایی گردید. در ادامه، با توجه به رویکردهای مبتنی بر تحلیل فرآیندهای پیشین، سرمایه فکری نیز به عنوان متغیر پیش بین مدیریت دانش در نظر گرفته شد (Karunarathne et al., 2023; Truong et al., 2022; Yu et al., 2023). علاوه بر این، نتایج پژوهش (Nikookar et al (2014)، نشان می دهد که سرمایه انسانی، ساختاری و مشتری تأثیر مثبتی بر اثربخشی اقدامات مدیریت دانش دارند. مدل پیشنهادی این پژوهش، با تأکید بر دارایی های نامشهود سازمان ها، به ویژه سرمایه فکری، به عنوان نقطه شروع برای ارتقاء کارآفرینی سازمانی، قادر است الگویی راهنما برای فعالان عرصه اجرایی فراهم آورد.

با توجه به اهمیت روزافزون کارآفرینی سازمانی در توسعه اقتصادی و نقش کلیدی سرمایه های نامشهود در پایداری و رشد شرکت های کوچک و متوسط، بررسی عوامل مؤثر بر این نوع کارآفرینی ضروری به نظر می رسد. در این میان، سرمایه فکری و مدیریت دانش به عنوان دو عنصر حیاتی در شکل گیری ظرفیت های نوآورانه سازمان ها مطرح شده اند. شرکت های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز، علی رغم پتانسیل بالای خود در اشتغالزایی و توسعه صنعتی، با چالش هایی نظیر کمبود منابع دانشی، ناپایداری مدیریتی و ضعف در بهره برداری از سرمایه های فکری مواجه هستند.

از این رو، پژوهش حاضر به بررسی این پرسش اساسی می‌پردازد که آیا سرمایه فکری، با نقش میانجی مدیریت دانش، بر کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز تأثیرگذار است؟

مبانی نظری

مبانی نظری این پژوهش به بررسی مفاهیم مرتبط با سرمایه فکری، مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی می‌پردازد. هدف از این بخش، تبیین چارچوب نظری لازم برای تدوین مدل مفهومی و بررسی روابط میان این متغیرهاست.

سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی

در محیط رقابتی و پویای امروزی، سازمان‌ها برای حفظ موقعیت خود و ایجاد ارزش افزوده، نیازمند بهره‌گیری از منابع نامشهودی مانند سرمایه فکری هستند (SUJATHA & SHANKER, 2024). سرمایه فکری شامل مجموعه‌ای از دارایی‌های دانشی، قابلیت‌های سازمانی و روابط کلیدی است که می‌تواند به عنوان یک مزیت رقابتی پایدار عمل کند (Ghlichlee et al., 2024). این منابع، با فراهم آوردن بستر دانشی مناسب، نقش مهمی در ایجاد و تقویت کارآفرینی در سازمان‌ها ایفا می‌کنند. به همین دلیل، بسیاری از مطالعات پیشین، تأثیر مثبت سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی را تأیید کرده‌اند (Hosseinpour & Ahoopay, 2013).

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهند که سرمایه‌گذاری در ابعاد مختلف سرمایه فکری، از جمله سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه رابطه‌ای، می‌تواند به‌طور معناداری موجب بهبود کارآفرینی درون‌سازمانی شود (Abolhasani, 2023; "Executive Brief," 2023; Al-Husseini, 2023; ranjbar et al., 2012). در سازمان‌های دانش‌بنیان و مبتنی بر نوآوری، استفاده بهینه از سرمایه فکری منجر به تسهیل فرآیند خلق دانش، بهبود تصمیم‌گیری‌های مدیریتی و افزایش فرصت‌های کارآفرینی می‌شود. علاوه بر این، در محیط‌های رقابتی که سازمان‌ها با چالش‌های متعددی روبه‌رو هستند، مدیریت اثربخش سرمایه فکری می‌تواند سازمان را قادر سازد تا از ظرفیت‌های داخلی خود برای توسعه محصولات و خدمات نوآورانه استفاده کند (Yusrifalda et al., 2024). نتایج پژوهش (Naderi, Nader, Rostami, 2016) نیز نشان داده است که تمامی ابعاد سرمایه فکری، شامل سرمایه انسانی، ساختاری و رابطه‌ای، رابطه‌ای معنادار و مثبت با کارآفرینی سازمانی دارند. این یافته‌ها تأکید می‌کنند که سازمان‌هایی که به‌طور فعال در توسعه سرمایه‌های فکری خود سرمایه‌گذاری می‌کنند، می‌توانند سطح کارآفرینی سازمانی را ارتقا داده و مزیت رقابتی پایدار ایجاد کنند. با توجه به اهمیت سرمایه فکری در ایجاد کارآفرینی در سازمان‌ها، به‌ویژه در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز، انتظار می‌رود که این سرمایه بتواند به‌طور مستقیم در فرآیند ایجاد و تقویت کارآفرینی سازمانی مؤثر باشد. بر این اساس، فرضیه اول پژوهش به شرح زیر بیان می‌شود:

فرض (H₀): سرمایه فکری تأثیر مثبت و معناداری بر کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز ندارد.

فرض (H₁): سرمایه فکری تأثیر مثبت و معناداری بر کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز دارد.

سرمایه فکری و مدیریت دانش

سرمایه فکری به عنوان چارچوبی برای شناسایی و ارزیابی سهم واقعی دارایی‌های نامشهود در چرخه حیات سازمان‌ها شناخته می‌شود. به عبارت دیگر، سرمایه فکری نقش حیاتی در فرآیند تبدیل دانش به ارزش دارد و این فرآیند را تسهیل می‌کند (Hani et al., 2016). در این راستا، مطالعات متعددی رابطه میان سرمایه فکری و مدیریت دانش را بررسی کرده و بر اهمیت این ارتباط تأکید کرده‌اند (ALhargose & Aissa, 2024; Kusumawijaya & Astuti, 2023; Shaimaa, 2024). پژوهش خود نشان داده‌اند که سرمایه انسانی تأثیر مثبتی بر اقدامات مدیریت دانش دارد، چراکه این سرمایه نقش کلیدی در خلق و کسب دانش ایفا می‌کند. علاوه بر این، نتایج تحقیق (Nikookar et al., 2014) نشان می‌دهد که سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه رابطه‌ای، هر سه تأثیر مثبتی بر اثربخشی اقدامات مدیریت دانش دارند. در همین راستا، مطالعه (ALhargose & Aissa, 2024) و (Yu et al., 2022) نیز نشان داده است که بین مدیریت دانش و سرمایه فکری همبستگی مثبتی وجود دارد.

با توجه به نتایج پژوهش‌های پیشین و اهمیت سرمایه فکری در تقویت مدیریت دانش در سازمان‌ها، به‌ویژه در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز، به نظر می‌رسد که سرمایه فکری می‌تواند به‌طور مستقیم در فرآیند بهبود و توسعه مدیریت دانش تأثیرگذار باشد. بنابراین، فرضیه دوم این پژوهش به صورت زیر مطرح می‌شود:

فرض (H₀): سرمایه فکری تأثیر مثبت و معناداری بر مدیریت دانش در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز ندارد.

فرض (H₁): سرمایه فکری تأثیر مثبت و معناداری بر مدیریت دانش در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز دارد.

مدیریت دانش و کارآفرینی

گسترش دانش در سازمان‌ها نه تنها منجر به شناسایی و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید می‌شود، بلکه در نهایت به ارتقاء کارآفرینی سازمانی نیز می‌انجامد (Yoon et al., 2018). پژوهش‌های متعدد نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت میان مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی بوده و تأکید دارند که مدیریت دانش می‌تواند به‌طور مؤثری در رشد کارآفرینی نقش ایفا کند (Akinlotu & Inal Cavlan, 2023). مدیریت دانش با ایجاد زیرساخت‌های مناسب، می‌تواند زمینه‌ساز رشد و توسعه کارآفرینی سازمانی باشد و به‌عنوان یکی از عوامل کلیدی موفقیت در سازمان‌ها، به‌ویژه در دو دهه اخیر شناخته شده است. اتخاذ سیاست‌های صحیح در حوزه مدیریت دانش، همچون استفاده بهینه از نیروهای متخصص در موقعیت‌های شغلی مناسب و تقویت انگیزه و روحیه کارکنان، می‌تواند سازمان‌ها را به سمت تقویت کارآفرینی سوق دهد (Radović et al., 2022). همچنین، برای دستیابی به کارآفرینی سازمانی، ضروری است که سازمان‌ها به توسعه دانش پرداخته و بتوانند با محیط خود تعامل مؤثری برقرار کنند، که این امر نیازمند به کارگیری دانش جدید و نوآوری است (Yoon et al., 2018).

با توجه به نتایج پژوهش‌های پیشین و نقش برجسته مدیریت دانش در بهبود کارآفرینی سازمانی، به ویژه در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز، به نظر می‌رسد که مدیریت دانش می‌تواند تأثیر مستقیم و مثبتی بر توسعه کارآفرینی سازمانی در این شرکت‌ها داشته باشد. بنابراین، فرضیه سوم این پژوهش به شرح زیر مطرح می‌شود:

فرض (H₀): مدیریت دانش تأثیر مثبت و معناداری بر کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز ندارد.

فرض (H₁): مدیریت دانش تأثیر مثبت و معناداری بر کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز دارد.

نقش میانجی مدیریت دانش

در محیط کسب و کار رقابتی امروزی، سازمان‌ها برای بقا و رشد پایدار نیازمند بهره‌گیری از دارایی‌های نامشهودی مانند سرمایه فکری و مدیریت دانش هستند. این منابع نه تنها عملکرد سازمان را بهبود می‌بخشند، بلکه نقشی اساسی در توسعه کارآفرینی سازمانی ایفا می‌کنند.

مطالعه (Allameh & Massoudi, 2015) تأثیر سرمایه فکری را با نقش میانجی مدیریت دانش و سرمایه فرهنگی بر عملکرد سازمان از منظر مدل کارت امتیازی متوازن (BSC) بررسی کرده‌اند. در این راستا، می‌توان نقش مشابهی را برای مدیریت دانش در ارتباط میان سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی نیز تصور کرد. در سازمان‌هایی که به سرمایه‌های فکری و مدیریت دانش توجه می‌شود، بستر مناسبی برای توسعه کارآفرینی سازمانی فراهم می‌شود. مدیریت دانش با تسهیل فرآیند خلق، انتقال و به کارگیری دانش، تأثیر سرمایه فکری را بر کارآفرینی سازمانی تقویت می‌کند. از این رو، انتظار می‌رود که مدیریت دانش به عنوان یک عامل میانجی، ارتباط میان سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی را تبیین نماید. با توجه به اهمیت این موضوع در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز، فرضیه چهارم این پژوهش به شرح زیر مطرح می‌شود:

فرض (H₀): مدیریت دانش نقش میانجی در ارتباط میان سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز ایفا نمی‌کند.

فرض (H₁): مدیریت دانش نقش میانجی در ارتباط میان سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز ایفا می‌کند.

پیشینه پژوهش

(Cattafi et al., 2025) به بررسی تأثیر کارآیی سرمایه فکری و مؤلفه‌های آن بر مسیرهای رشد شرکت‌های کوچک و متوسط پرداختند. نتایج نشان داد که کارآیی سرمایه فکری بر مسیر رشد و احتمال تبدیل شدن به شرکت‌های با رشد بالا تأثیر مثبت دارد. سرمایه‌گذاری در این حوزه می‌تواند فرایند رشد را تقویت کرده و رقابت‌پذیری را افزایش دهد.

(Sucena et al., 2024) به بررسی تأثیر سرمایه فکری و مدیریت دانش بر عملکرد شرکت‌های کوچک و متوسط ساختمانی می‌پردازد و رابطه مثبت آن‌ها را تأیید کرده و پیشنهاد می‌کند که این مفاهیم در شیوه‌های مدیریتی برای بهبود رقابت‌پذیری و موفقیت بلندمدت ادغام شوند.

(Shaimaa Baraka, 2024) به بررسی رابطه بین سرمایه فکری و کارآفرینی پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که سرمایه فکری تأثیر مثبتی بر کارآفرینی در دانشگاه‌های خصوصی بنغازی دارد.

(Kumar et al., 2024) تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد نوآوری در بنگاه‌های کوچک و متوسط منطقه NCR هند را بررسی می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که سرمایه ارتباطی بر جذابیت بنگاه تأثیر دارد، در حالی که سرمایه انسانی و ساختاری بر به‌اشتراک‌گذاری دانش اثرگذارند و این فرآیند در نهایت عملکرد نوآوری را تقویت می‌کند.

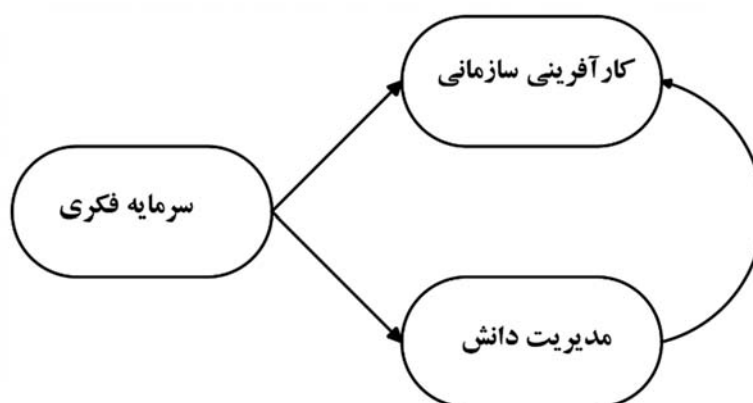
(Hunt et al., 2023) به اهمیت مدیریت دانش در شناسایی مشکلات در ابتکارات کارآفرینی سازمانی می‌پردازد و تأکید می‌کند که شیوه‌های مؤثر مدیریت دانش می‌توانند نوآوری و فعالیت‌های کارآفرینانه را تقویت کنند، و در نتیجه، رابطه مثبتی بین مدیریت دانش و نتایج کارآفرینی سازمانی ایجاد نمایند.

(Yu et al., 2022) رابطه میان قابلیت‌های مدیریت دانش، سرمایه فکری و عملکرد تجاری در شرکت‌های گردشگری شهر هوچی مین، ویتنام را بررسی کرده و نشان می‌دهد که قابلیت نوآوری نقش میانجی در تأثیر این عوامل بر عملکرد تجاری دارد.

(Sadighi et al., 2016) به بررسی رابطه بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی در یکی از مراکز فنی و حرفه‌ای استان مازندران پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که بین سرمایه فکری و ابعاد آن (انسانی، ساختاری و رابطه‌ای) با کارآفرینی سازمانی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، سرمایه رابطه‌ای و سرمایه انسانی بیشترین و کمترین ضریب همبستگی را با کارآفرینی سازمانی دارند.

مدل مفهومی پژوهش

پس از مطالعه و جمع‌بندی ادبیات پژوهش مدل مفهومی پیشنهادی پژوهش شناسایی شد که در شکل ۱ قابل مشاهده است. این مدل روابط میان سه متغیر سرمایه فکری، مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی را در برمی‌گیرد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر ماهیت و روش از نوع توصیفی - همبستگی و از منظر هدف، کاربردی است. به منظور بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش، از آزمون معادلات ساختاری بهره گرفته می‌شود. در مطالعه حاضر ابزار جمع آوری داده‌ها، سه پرسشنامه استاندارد سرمایه فکری (۱۹ سوالی)، مدیریت دانش (۲۸ سوالی) و کارآفرینی سازمانی (۱۳ سوالی) بوده است. مبنای مقیاس اندازه‌گیری سؤالات طیف پنج گزینه‌ای لیکرت بود. جامعه آماری این مطالعه شامل تمامی کارکنان شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز می‌باشد، که تعداد آنها در سال ۱۴۰۳ برابر ۷۲۱ نفر بوده است. از جامعه آماری مزبور براساس جدول کرجسی و مورگان نمونه‌ای به حجم ۲۳۶ نفر تعیین گردید، که به صورت تصادفی طبقاتی سهم هر دستگاه اجرایی و کارکنان مربوطه مشخص شد. جهت کسب اطلاعات پرسشنامه‌ها بین اعضای نمونه توزیع گردید. در مجموع از پرسشنامه‌های ارسالی ۲۳۶ پرسشنامه برگردانده شد، که تعداد ۲۲۸ پرسشنامه آن دارای صحت و سقم لازم برای تجزیه و تحلیل بود (جدول ۱). با هدف بومی‌سازی سنجه‌ها و نیز حصول اطمینان از روایی محتوایی آنها، از روایی تاییدی عاملی استفاده شد.

به‌منظور بررسی اعتبار ابزار پژوهش، ابتدا روایی محتوایی آن با بهره‌گیری از نظرات خبرگان حوزه مورد مطالعه ارزیابی شد. در ادامه، جهت سنجش روایی سازه، از تحلیل عاملی تاییدی استفاده گردید. برای اطمینان از کفایت نمونه‌گیری، شاخص KMO محاسبه و معناداری آزمون بارتلت بررسی شد (جدول ۲). همچنین، به‌منظور سنجش پایایی ابزار، از ضریب آلفای کرونباخ و شاخص پایایی ترکیبی بهره گرفته شد (جدول ۳). روش تحلیل داده‌ها در بخش آمار توصیفی با استفاده از نرم افزار Excel و آمار استنباطی آن با استفاده از معادلات ساختاری و به وسیله نرم افزار Lisrel انجام می‌شود. در نهایت به منظور بررسی مناسب بودن مدل پژوهش و روابط میان متغیرها از شاخص برازش که در خروجی نهایی نرم افزار قابل مشاهده است. بهره گرفته می‌شود.

جدول ۱. وضعیت دموگرافیکی آزمودنی‌ها

متغیر	فراوانی
جنس	۶۲ درصد مرد ۳۸ درصد زن
سابقه کار	۴۶ درصد کمتر از ۳۰ سال ۳۷ درصد بین ۱۱ الی ۲۰ سال ۱۷ درصد بین ۲۱ الی ۳۰ سال
تحصیلات	۱۰ درصد کاردانی ۵۲ درصد لیسانس ۳۸ درصد ارشد و بالاتر

همانطور که در بخش اشاره شد، جهت حصول اطمینان از مناسب بودن داده‌ها، آزمون بارتلت انجام و شاخص KMO بررسی شد. جدول ۲ نتایج حاصل از اجرای آزمون بارتلت و شاخص KMO را به نمایش گذاشته است.

جدول ۲. آزمون بارتلت و شاخص KMO

KMO آزمون		آزمون بارتلت	سرمايه فكري
۰/۷۸۲	مقدار x^2		
۱۷۱	درجه آزادی	۰,۰۰۰	
۴/۷۶۳	سطح معناداری (Sig)		
KMO آزمون		آزمون بارتلت	مدیریت دانش
۱۴۵۰/۴۲۱	مقدار x^2		
۳۷۸	درجه آزادی	۰,۰۰۰	
۰/۸۱۲	سطح معناداری (Sig)		
KMO آزمون		زمون بارتلت	کارآفرینی سازمانی
۸۹۰/۸۸۲	مقدار x^2		
۷۸	درجه آزادی	۰,۰۰۰	
۰,۰۰۰	سطح معناداری (Sig)		

مقدار آزمون KMO بیش از ۰/۶ و نزدیک به عدد ۱ است، به همراه ضریب معناداری آزمون بارتلت که کوچکتر از ۰/۰۵ است، نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار و مدل عاملی مناسب است. این مطلب نشان دهنده این موضوع است که؛ ماتریس داده‌ها یک ماتریس اتحاد نیست. به عبارت دیگر همبستگی کافی در میان داده‌ها برای تحلیل عوامل دارد. با توجه به اینکه در حالت معناداری ارزش تی هر دو پرسشنامه بزرگتر از ۱/۹۶ بوده است، رابطه بین پرسش‌ها و متغیرها معنادار است. در حالت تخمین استاندارد نیز بارهای عاملی بالاتر از ۰/۵ بود، بنابراین، پرسش‌ها برای متغیرهای پژوهش مناسب بوده‌اند. همچنین، با توجه به جدول ۲ روایی همگرا متغیرهای پژوهش مورد تأیید قرار گرفت ($AVE > 0.5$, $CR > AVE$, $CR > 0.7$). به منظور سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ و شاخص پایایی ترکیبی، ۳۰ پرسشنامه در جامعه آماری توزیع شد. نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی همگرا

مؤلفه	AVE	CR	آلفا کرونباخ $CA > 0.7$
سرمايه فكري	۰/۶۸	۰/۸۲	۰/۹۰
مدیریت دانش	۰/۷۹	۰/۸۸	۰/۸۹
کارآفرینی سازمانی	۰/۷۱	۰/۷۲	۰/۸۶

نتایج نشان داده شده در جدول ۳ کفایت پایایی پرسشنامه‌ها را تأیید می‌کند، چرا که هم پایایی ترکیبی و هم ضرایب آلفای کرونباخ برای همه متغیرها از ۰/۷ فراتر رفته است. علاوه بر آن جذر AVE هر سازه (قطر اصلی ماتریس) از ضریب

همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر بیشتر است که این مطلب حاکی از قابل قبول بودن روایی واگرایی سازه‌ها است (جدول ۴).

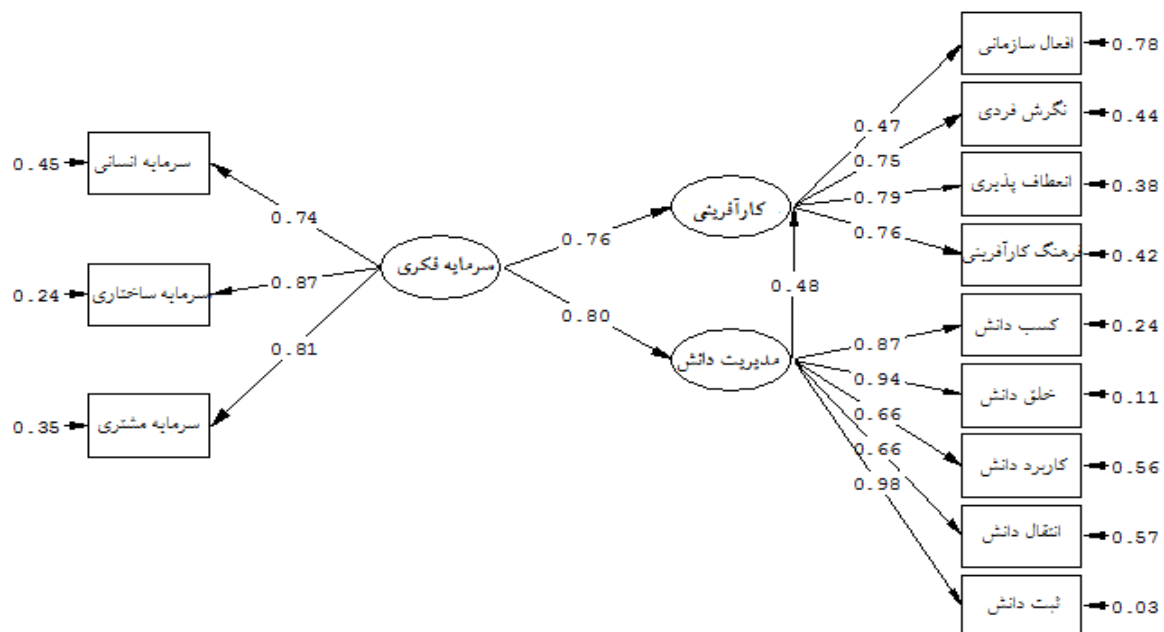
جدول ۴. بررسی روایی واگرایی

مؤلفه	۱	۲	۳
سرمایه فکری	۸/۶۴		
مدیریت دانش	۰/۶۲	۰/۷۹	
کارآفرینی سازمانی	۰/۵۸	۰/۶۰	۰/۷۱

در ادامه مدل نهایی تحقیق آورده شده است

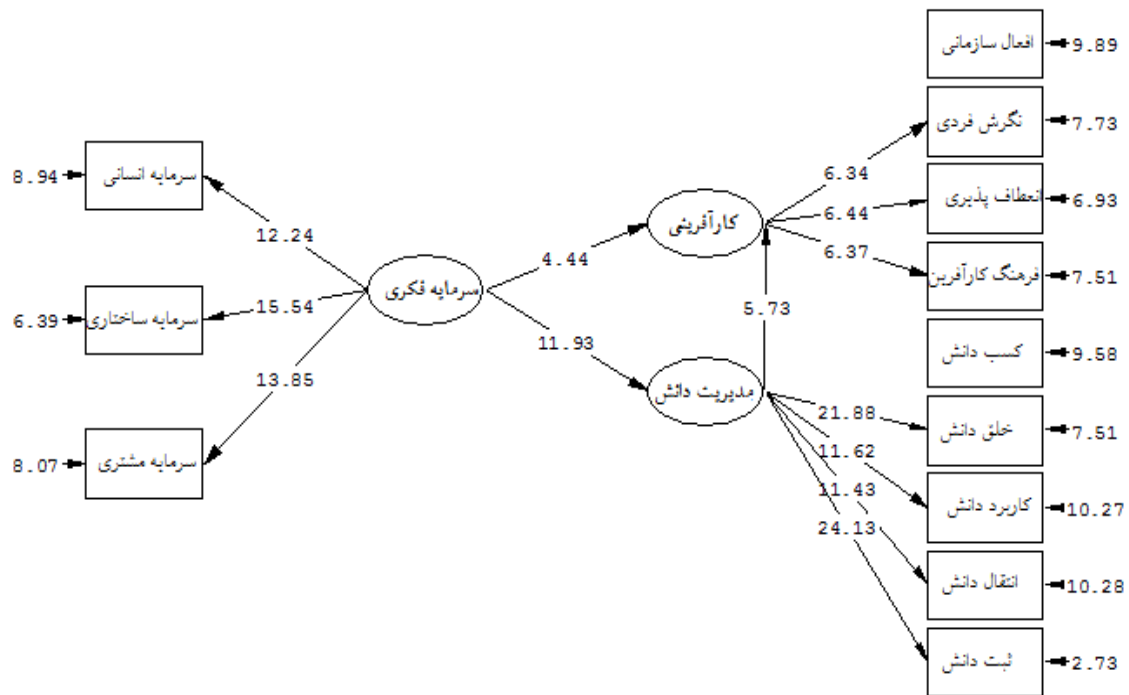
آزمون فرضیات

در این مطالعه به منظور بررسی روابط بیان شده در فرضیه‌ها، از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد. با توجه به شکل ۲ در صورتی که مقدار t ، بین $+1,96$ و $-1,96$ باشد، روابط بین متغیرها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار نخواهد بود و در صورتی که مقدار t ، بزرگ‌تر از $+1,96$ یا کوچک‌تر از $-1,96$ باشد، روابط بین متغیرها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار خواهد بود، که بر این اساس همه روابط موجود در مدل معنادار است.

Chi-Square=210.08, df=98, P-value=0.00000, RMSEA=0.053

شکل ۲. مقادیر ضرایب استاندارد شده حاصل از الگویابی معادلات ساختاری

Chi-Square=210.08, df=98, P-value=0.00000, RMSEA=0.053

شکل ۳. مقادیر معناداری حاصل از الگویابی معادلات ساختاری

سپس به منظور تأیید مدل ساختاری، شاخص‌های برازش مدل در مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۴. شاخص‌های برازش برای مدل

مدل کلی	X ² /df	RMSEA ^۱	GFI ^۲	CFI ^۳	NFI ^۴	IFI ^۵	RMR
مقادیر محاسبه شده	۲/۱۴۳	۰/۰۵۳	۰/۹۳۲	۰/۹۲۴	۰/۹۵۶	۰/۹۱۷	۰/۱۰
میزان قابل قبول	<۵	<۰/۱	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	<۰/۵
نتیجه	مناسب	مناسب	مناسب	مناسب	مناسب	مناسب	مناسب

به صورت مشابه برای آزمون فرضیه‌های فرعی پژوهش، از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده و شاخص‌های برازش مورد بررسی قرار می‌گیرند.

شاخص‌های تطبیقی (NFI, RFI, CFI, IFI)

با توجه به نتایج جدول فوق می‌توان گفت که ضریب آماره t برای تمامی مسیرها از مقدار بحرانی (۱/۹۶) بیشتر است و همچنین میزان سطح معناداری از ۰/۰۵ کوچک‌تر است پس معناداری مدل و ضرایب مسیر پذیرفته می‌شود. بر اساس این نتایج:

- مقدار NFI یا شاخص برازش هنجار شده بنتلر-بونت به دست آمده مقدار ۰/۹۵۶ می باشد که با توجه به مقدار استاندارد ۰/۹ که حد مطلوب این شاخص می باشد، مدل با توجه به این شاخص از برازش مطلوبی برخوردار است.
  - مقدار IFI یا شاخص برازش افزایشی به دست آمده مقدار ۰/۹۱۷ می باشد که این شاخص به برازش مطلوب مدل اشاره دارد.
  - مقدار CFI یا شاخص برازش تطبیقی به دست آمده مقدار ۰/۹۲۴ می باشد که این شاخص به برازش مطلوب مدل اشاره دارد.
  - مقدار RMSEA یا ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد به دست آمده مقدار ۰/۰۵۳ می باشد که با توجه به مقدار استاندارد کمتر از ۰/۰۵، مطلوب می باشد.
- لذا در کل با توجه به همه شاخص ها می توان گفت مدل از برازش مناسبی برخوردار است.

نتایج آزمون فرضیه های پژوهش

برای بیان نتایج آزمون فرضیه های پژوهش در ابتدا به میزان آماره آزمون t برای مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم در جدول زیر اشاره شده است. همچنین از آنجایی که ضریب مسیر مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل معادلات ساختاری برابر با میزان R یا همان ضریب همبستگی است؛ برای یافتن میزان ضریب رگرسیونی یا همان R^2 میزان ضریب مسیر یا R را باید به توان دو برسانیم که مبنای محاسبه میزان تأثیرگذاری متغیرهای مستقل (متغیرهای برونزا) بر وابسته (متغیرهای درونزا) بود.

جدول ۷. نتایج اجرای الگویابی معادلات ساختاری فرضیه اصلی

مسیر	آماره T	اثر مستقیم (R)	ضریب رگرسیونی (R^2)	اثر غیرمستقیم	اثر کل	نتیجه
سرمایه فکری ← مدیریت دانش ← کارآفرینی سازمانی	-	-	-	۰/۸۰ × ۰/۴۸ = ۰/۳۸	۰/۳۸	مثبت و معنادار
سرمایه فکری ← کارآفرینی سازمانی	۴/۴۴	۰/۷۶	۰/۵۷	-	۰/۷۶	مثبت و معنادار
سرمایه فکری ← مدیریت دانش	۱۱/۹۳	۰/۸۰	۰/۶۴	-	۰/۸۰	مثبت و معنادار
مدیریت دانش ← کارآفرینی سازمانی	۵/۷۳	۰/۴۸	۰/۲۳	-	۰/۴۸	مثبت و معنادار

بر اساس این نتایج:

فرضیه اول: بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز رابطه معنی داری وجود دارد.

بر اساس داده‌های ارائه شده در شکل ۳، مقدار آماره معناداری برای رابطه بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی برابر با ۴/۴۴ است. از آنجا که این مقدار از ۱/۹۶ بزرگ تر است، می‌توان نتیجه گرفت که این رابطه در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. همچنین، مطابق شکل ۲، ضریب استاندارد بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی ۰/۷۶ برآورد شده است. با توجه به اینکه این مقدار از ۰/۶ بیشتر است، نشان‌دهنده تأثیر قوی و مثبت سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی است. علاوه بر این، بر اساس خروجی نرم‌افزار، ضریب همبستگی بین این دو متغیر ۰/۶۵ محاسبه شده که بیانگر ارتباط نسبتاً قوی میان سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های مورد بررسی است. لذا فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر تأثیر معنی دار سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی پذیرفته می‌شود. این تأثیر به صورت مستقیم و معنی دار می‌باشد.

فرضیه دوم: سرمایه فکری و مدیریت دانش در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز رابطه معنی داری وجود دارد.

بر اساس شکل ۳، مقدار آماره معناداری برای رابطه بین سرمایه فکری و مدیریت دانش ۱۱/۹۳ است. از آنجا که این مقدار از ۱/۹۶ بزرگ تر است، می‌توان نتیجه گرفت که این رابطه در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. همچنین، طبق شکل ۲، ضریب استاندارد بین سرمایه فکری و مدیریت دانش ۰/۸۰ برآورد شده است. با توجه به اینکه این مقدار از ۰/۶ بیشتر است، نشان‌دهنده تأثیر قوی و مثبت سرمایه فکری بر مدیریت دانش است. علاوه بر این، بر اساس خروجی نرم‌افزار، ضریب همبستگی بین این دو متغیر ۰/۸۰ محاسبه شده که بیانگر ارتباط بسیار قوی میان سرمایه فکری و مدیریت دانش در شرکت‌های مورد بررسی است، لذا فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر تأثیر معنی دار سرمایه فکری بر مدیریت دانش پذیرفته می‌شود. این تأثیر به صورت مستقیم و معنی دار می‌باشد.

فرضیه سوم: مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز رابطه معنی داری وجود دارد.

بر اساس شکل ۳، مقدار آماره معناداری برای رابطه بین مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی ۵/۷۳ است. از آنجا که این مقدار از ۱/۹۶ بزرگ تر است، می‌توان نتیجه گرفت که این رابطه در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است. بر اساس شکل ۲، ضریب استاندارد بین مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی ۰/۴۸ برآورد شده است. این مقدار که در بازه ۰/۳ تا ۰/۶ قرار دارد، نشان‌دهنده تأثیر متوسط اما مثبت مدیریت دانش بر کارآفرینی سازمانی است. همچنین، بر اساس خروجی نرم‌افزار، ضریب همبستگی بین این دو متغیر ۰/۴۶ محاسبه شده که حاکی از وجود ارتباط متوسط میان مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی در شرکت‌های مورد بررسی است، لذا فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر تأثیر معنی دار مدیریت دانش بر کارآفرینی پذیرفته می‌شود. این تأثیر به صورت مستقیم و معنی دار می‌باشد.

فرضیه چهارم: بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی با توجه به نقش میانجی مدیریت دانش در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز رابطه وجود دارد.

مطابق داده‌های ارائه شده در شکل ۳، مقدار آماره معناداری برای رابطه بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی برابر با ۴/۴۴، برای رابطه بین سرمایه فکری و مدیریت دانش برابر با ۱۱/۹۳ و برای رابطه بین مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی برابر با ۵/۷۳ است. از آنجا که تمامی این مقادیر از ۱/۹۶ بزرگتر هستند، می‌توان نتیجه گرفت که رابطه بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی با در نظر گرفتن نقش میانجی مدیریت دانش، در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است، لذا فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر تأثیر معنی‌دار بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی با توجه به نقش میانجی مدیریت دانش پذیرفته می‌شود. این تأثیر به صورت مستقیم و معنی‌دار می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی تأثیر سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی با نقش میانجی مدیریت دانش در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز انجام شد. داده‌های پژوهش با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری تجزیه و تحلیل شد و نتایج نشان داد که مدل تحقیق از برازش مناسبی برخوردار است. براساس یافته‌های این پژوهش، سرمایه فکری، شامل سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه رابطه‌ای، تأثیر مثبت و معناداری بر کارآفرینی سازمانی دارد. همچنین، مدیریت دانش به‌عنوان یک متغیر میانجی، این تأثیر را تقویت کرده و زمینه‌ساز بهبود فرآیندهای نوآورانه و توانمندی رقابتی در سازمان‌ها می‌شود. کسب و کارهای کوچک و متوسط به‌عنوان یکی از ارکان اساسی اقتصاد، نقشی محوری در توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی ایفا می‌کنند. از این رو، ارتقای ظرفیت‌های کارآفرینانه در این نگاه‌ها امری ضروری است. در این راستا، آموزش‌های کسب و کار و ترویج فرهنگ کارآفرینی می‌تواند به‌عنوان راهکارهایی مؤثر در تقویت تفکر کارآفرینانه و افزایش پایداری اقتصادی این شرکت‌ها مطرح شوند. علاوه بر این، کسب و کارهای کوچک و متوسط، به‌عنوان عوامل کلیدی تحول اقتصادی، در انتقال دانش کارآفرینانه و نهادینه‌سازی فرهنگ نوآوری سازمانی نقش بسزایی دارند. در این میان، مدیران سازمان‌ها، ساختارهای آموزشی و سیاست‌های مدیریتی به‌عنوان عناصر تأثیرگذار در شکل‌گیری و ارتقای کارآفرینی سازمانی شناخته می‌شوند. یافته‌های این پژوهش نیز تأیید می‌کند که سرمایه فکری، از طریق مدیریت دانش، می‌تواند نقش مهمی در توسعه کارآفرینی سازمانی ایفا کند. نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری و روابط ساختاری فرضیه اول نشان داد که سرمایه فکری تأثیر مثبت و معناداری بر کارآفرینی سازمانی دارد. نتایج حاصل از این فرضیه پژوهش با نتایج حاصل از پژوهش‌های (Yoon et al., 2018)، Hosseinpour & Ahoopay, (2013) و Allameh & Massoudi, (2015)، هم‌سو و هم‌راستا می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت سازمان‌هایی که در توسعه سرمایه‌های انسانی، ساختاری و رابطه‌ای خود سرمایه‌گذاری می‌کنند، می‌توانند شرایط لازم برای رشد کارآفرینی سازمانی را فراهم کنند. همسو با مطالعات پیشین، این پژوهش نیز تأیید می‌کند که سرمایه فکری، از طریق ایجاد ظرفیت‌های دانشی، تسهیل نوآوری و بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری، زمینه‌ساز بهبود عملکرد کارآفرینانه در سازمان‌ها می‌شود. بنابراین، سازمان‌هایی که راهبردهای توسعه سرمایه‌های فکری را در

دستور کار قرار می‌دهند، نه تنها قادر خواهند بود قابلیت‌های نوآورانه خود را افزایش دهند، بلکه می‌توانند از این طریق مزیت رقابتی پایدارتری نیز ایجاد کنند.

نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری و روابط ساختاری فرضیه دوم نشان داد سرمایه فکری بر مدیریت دانش تأثیر مثبت و معنی داری دارد. نتایج حاصل از این فرضیه پژوهش با نتایج حاصل از پژوهش (Karunaratne et al., 2023) و Truong et al., (2023) همراستا می‌باشد که می‌گویند سرمایه فکری تأثیر مهمی بر اثربخشی اقدامات مدیریت دانش دارد. از این رو می‌توان گفت تقویت و توسعه این سرمایه‌های ناملموس، زیرساخت مناسبی برای ارتقای اثربخشی سیستم مدیریت دانش در سازمان فراهم می‌کند. سازمان‌ها به خوبی متوجه این امر شده‌اند که دیگر سرمایه گذاری و توجه صرف به سرمایه‌های مالی و فیزیکی در دنیای امروز برای آن‌ها نمی‌تواند مثمر ثمر باشد و الزم است که بیشتر به سرمایه‌های فکری و دانشی خود توجه کرده تا بتوانند فرصت کارآفرینی ایجاد کرد و بقاء و اثربخشی عملکرد خود را تضمین نمایند.

نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری و روابط ساختاری فرضیه سوم نشان داد مدیریت دانش بر کارآفرینی سازمانی تأثیر مثبت و معنی داری دارد. نتایج حاصل از این فرضیه با نتایج حاصل از پژوهش (Yoon et al., 2018) همسو و همراستا می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت سازمان‌هایی که استراتژی‌های مدیریت دانش را به درستی اجرا می‌کنند، از مزیت رقابتی بیشتری برخوردارند و میزان نوآوری و کارآفرینی آن‌ها افزایش می‌یابد. مدیریت دانش با ایجاد ساختارهای مناسب برای تسهیل تبادل دانش، باعث کاهش موانع نوآوری و بهبود فرآیندهای تصمیم‌گیری در سازمان‌ها می‌شود. از این رو، می‌توان نتیجه گرفت که سازمان‌هایی که فرآیندهای مدیریت دانش خود را بهینه‌سازی می‌کنند، از ظرفیت بالاتری برای شناسایی و بهره‌گیری از فرصت‌های کارآفرینانه برخوردار خواهند بود.

نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری و روابط ساختاری فرضیه سوم نشان داد مدیریت دانش نقش میانجی در رابطه بین سرمایه فکری و کارآفرینی سازمانی ایفا می‌کند و تأکید دارد که سازمان‌ها از طریق مدیریت اثربخش دانش، می‌توانند از ظرفیت‌های فکری خود برای ایجاد نوآوری‌های پایدار و توسعه قابلیت‌های کارآفرینانه بهره ببرند. مدیریت دانش با تسهیل ذخیره‌سازی، به اشتراک‌گذاری و کاربرد دانش، باعث می‌شود که سرمایه‌های فکری به‌طور مؤثرتری در فرآیندهای کارآفرینی مورد استفاده قرار گیرند.

در مقایسه با تحقیقات قبلی، مشارکت و مزایای اصلی این مطالعه در دو دسته نظری و عملی قابل دسته‌بندی هستند. از منظر نظری، پژوهش حاضر به‌طور جامع تأثیر سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی از طریق مدیریت دانش را بررسی کرده است. این مطالعه یکی از نخستین پژوهشی است که به‌طور خاص و به این شکل، تأثیر سرمایه فکری را در شرکت‌های کوچک و متوسط منطقه ویژه اقتصادی شیراز مورد تحلیل قرار داده است. به این ترتیب، این پژوهش گامی مهم در گسترش دانش موجود در زمینه ارتباط میان سرمایه فکری، مدیریت دانش و کارآفرینی سازمانی به‌ویژه در بستر کسب و کارهای کوچک و متوسط به‌شمار می‌رود. از منظر عملی، این پژوهش می‌تواند پایه‌گذار تحقیقات آینده باشد که به بررسی عمیق‌تر تأثیر سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی از طریق مدیریت دانش می‌پردازند. نتایج آن به مدیران و سیاست‌گذاران کسب و کارهای کوچک و متوسط این امکان را می‌دهد تا استراتژی‌های مؤثرتری را در راستای بهبود مدیریت دانش و تقویت سرمایه فکری طراحی کنند. بنابراین، این مطالعه می‌تواند مساعدت مفیدی برای پژوهشهایی که

در پی بررسی عمیق تر تأثیر سرمایه فکری بر کارآفرینی سازمانی از طریق مدیریت دانش هستند، فراهم سازد. با توجه به گفته‌های فوق، می‌توان پیشنهادات کاربردی زیر را در راستای اهداف شرکت‌های کوچک و متوسط در منطقه ویژه اقتصادی شیراز مطرح کرد:

سرمایه‌گذاری در توسعه سرمایه فکری:

- شرکت‌ها باید بر افزایش سرمایه انسانی از طریق آموزش‌های تخصصی و مهارتی تمرکز کنند.
- تقویت سرمایه ساختاری با ایجاد زیرساخت‌های فناورانه و سیستم‌های اطلاعاتی پیشرفته.
- ارتقای سرمایه رابطه‌ای از طریق توسعه شبکه‌های ارتباطی و همکاری‌های استراتژیک با سایر کسب‌وکارها و نهادهای تحقیقاتی.

پیاده‌سازی نظام‌های مدیریت دانش کارآمد:

- طراحی و استقرار سیستم‌های مدیریت دانش که به تسهیل اشتراک‌گذاری، ذخیره‌سازی و به‌کارگیری دانش در سازمان کمک کند.
  - ایجاد فرهنگ یادگیری سازمانی که کارکنان را به مستندسازی و انتقال دانش ترغیب کند.
  - بهره‌گیری از ابزارهای دیجیتال برای مدیریت مؤثر دانش و کاهش وابستگی به دانش فردی کارکنان.
- افزایش ظرفیت‌های نوآورانه از طریق مدیریت دانش:

- شرکت‌ها باید با ایجاد مکانیزم‌های خلاقیت و نوآوری، زمینه را برای توسعه محصولات و خدمات جدید فراهم کنند.
- پیاده‌سازی برنامه‌های تحقیق و توسعه (R&D) به منظور بهره‌برداری از فرصت‌های جدید کارآفرینانه.
- استفاده از داده‌های مدیریت دانش برای تحلیل روندهای بازار و نیازهای مشتریان.

توسعه برنامه‌های حمایتی برای کارآفرینی سازمانی:

- پیشنهاد می‌شود که مدیران سازمان‌ها سیاست‌های تشویقی برای کارکنانی که در فرآیندهای نوآوری و کارآفرینی مشارکت دارند، اجرا کنند.
- حمایت از کسب‌وکارهای نوپا و استارت‌آپ‌های داخلی از طریق سرمایه‌گذاری مشترک و انتقال دانش.
- تقویت تعامل با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی جهت بهره‌گیری از تحقیقات علمی و تجاری‌سازی ایده‌های نوآورانه.

تدوین استراتژی‌های پایدار برای بهبود مزیت رقابتی:

- توسعه راهبردهای مدیریت دانش مبتنی بر فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی و داده‌کاوی برای شناسایی فرصت‌های جدید.
- به‌کارگیری مدل‌های تحلیلی مبتنی بر داده‌ها جهت بهینه‌سازی تصمیم‌گیری‌های مدیریتی.
- تمرکز بر تقویت قابلیت‌های سازمانی برای رقابت در بازارهای داخلی و بین‌المللی.

References

- Abolhasani ranjbar, A., Anabestani, M., & Jafari, E. S. (2012). The Relationship Between Intellectual Capital and Intrapreneurship: A Case Study of Employees in the Economic and Financial Affairs Organization of Tehran Province. *National Conference on Entrepreneurship and Management of Knowledge-Based Businesses*, [in persian]. <https://civilica.com/doc/174959/>
- Akinlotu, O., & Inal Cavlan, G. (2023). Organizational Integration, Knowledge Management, and Sustainable Entrepreneurship for SMEs in Developing Economies. *Economics*, 17. <https://doi.org/10.1515/econ-2022-0046>
- Al-Husseini, S. (2023). Intellectual capital dimensions and employee performance: The mediating role of organizational learning. *Cogent Business & Management*, 10(3), 2284437. <https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2284437>
- Alhargose, T. H. K., & Aissa, M. Ben. (2024). The Impact of Knowledge Management Processes on Intellectual Capital: An Exploratory Study of Employees at Al-Rasheed Bank 515 In Diwaniya, Iraq. *Journal of Lifestyle and SDGs Review*, 4(4), e03554–e03554. <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v4.n04.pe03554>
- Allameh, S. M., & Massoudi, A. S. A. (2015). Examining the Impact of Intellectual Capital, with the Mediating Role of Knowledge Management and Cultural Capital, on Organizational Performance from the BSC Model Perspective (Case Study: Isfahan Gas Company). *Journal of Management Accounting*, 8(24), 73-87 [in persian]. <https://sanad.iau.ir/fa/Article/816620>
- Cattafi, G., Pistolesi, F., & Teti, E. (2025). Unlocking high-growth potential: does intellectual capital efficiency drive European entrepreneurial ventures? *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 32(1), 173–211. <https://doi.org/10.1108/JSBED-03-2024-0113>
- El Annan, S. H., & Haidoura, H. M. (2023). Entrepreneurship as a Catalyst for Employment: Navigating the Unemployment Challenge in Lebanon's Private Sector. *International Journal of Engineering Technologies and Management Research*, 10(11), 1–14. <https://doi.org/10.29121/ijetmr.v10.i11.2023.1376>
- Executive brief. (2023). *Preview*, 2023(227), 4. <https://doi.org/10.1080/14432471.2023.2287614>
- Fu, H., Okumus, F., Wu, K., & Köseoglu, M. A. (2019). The entrepreneurship research in hospitality and tourism. *International Journal of Hospitality Management*, 78, 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2018.10.005>
- Gaur, A. D. (2024). Entrepreneurship and Economic Growth: A Comprehensive Analysis of Innovation, Knowledge Spillover, and Creative Destruction. In *New Strategy Models in Digital Entrepreneurship* (pp. 27–39). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-3743-1.ch002>
- Ghlichlee, B., Mohammadkhani, E., & Hatami, A. (2024). Knowledge-enhancing HR practices and sustainable competitive advantage: the mediating role of intellectual capital in knowledge-based firms. *Journal of Intellectual Capital*. <https://doi.org/10.1108/JIC-05-2023-0120>
- Girma Aragaw, Z., Haag, K., & Baù, M. (2025). Contextualizing corporate entrepreneurship: a systematic review and future research agenda. *Entrepreneurship & Regional Development*, 37(1–2), 1–37. <https://doi.org/10.1080/08985626.2024.2341886>
- Guercini, S., & Cova, B. (2018). Unconventional entrepreneurship. In *Journal of Business Research* (Vol. 92, pp. 385–391). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.06.021>
- Hosseinpour, D., & Ahoopay, M. (2013). The impact of servant leadership style and intellectual capital on organizational entrepreneurship. *Management Studies in Development and Evolution*, 22(70), 135-149 [in persian]. <https://doi.org/10.1001.1.22518037.1392.22.70.6.8>
- Hunt, R. A., Townsend, D. M., Manocha, P., & Simpson, J. J. (2023). Knowledge problem diagnosis and the fate of corporate entrepreneurship initiatives. *Journal of Business Venturing Insights*, 19, e00358. <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2022.e00358>
- Karunarathne, W., Weligamage, S. S., & Wanigasekara, W. (2023). The Mediating Effect of Knowledge Management on Intellectual Capital and Value Creation: Evidence from Sri Lanka. *Kelaniya Journal of Management*, 12(2). <https://doi.org/10.4038/kjm.v12i2.7721>
- Kumar, J., Rani, V., Rani, M., & Rani, G. (2024). Nexus between intellectual capital and innovation performance: the mediating role of firm's attractiveness and knowledge sharing. *VINE Journal of*

- Information and Knowledge Management Systems*. <https://doi.org/10.1108/VJIKMS-06-2023-0145>
- Kusumawijaya, I. K., & Astuti, P. D. (2023). The effect of human capital on innovation: the mediation role of knowledge creation and knowledge sharing in small companies. *Knowledge and Performance Management*, 7(1), 64. [https://doi.org/10.21511/kpm.07\(1\).2023.05](https://doi.org/10.21511/kpm.07(1).2023.05)
- Nave, E., Ferreira, J., & Marques, L. M. (2024). Business environment reforms effect on entrepreneurial activities of high-income economies: panel data evidence. *Cross Cultural & Strategic Management*, 31(1), 26–49. <https://doi.org/10.1108/CCSM-04-2023-0050>
- Radović, M., f, M., Nikitović, Z., Somborac, B., Penjisevic, A., Vujičić, S., Radovic Markovic, M., Nikitović, Z., Penjišević, A., & Vujičić, S. (2022). *Integration of Gender Aspects into Development of Knowledge Management System in The Entrepreneurial Organizations in Serbia*. <https://doi.org/10.28934/jwee22.12.pp154-169>
- Sadighi, S., Baladehi, A., & Seyed Mahdi, Ghadami, Abolghasem, B. (2016). Intellectual Capital and Its Relationship with Organizational Entrepreneurship. *The First International Conference on Entrepreneurship, Creativity, and Innovation.*, [in persian]. <https://civilica.com/doc/587628/>
- Shaimaa Baraka. (2024). The Impact of Intellectual Capital on Sustainable Competitive Advantage and Organizational Learning with mediating role of University Entrepreneurship: Evidence from Private Universities in Egypt. *Journal of Electrical Systems*, 20(4s), 2100–2113. <https://doi.org/10.52783/jes.2316>
- Sharkova, A. V. (2023). THE ROLE OF ENTREPRENEURSHIP IN THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRIES OF THE WORLD. *Bulletin of Toraihyrov University. Economics Series*, 113–125. <https://doi.org/10.48081/TKUS3489>
- Shashila, S., & Chitra, C. (2024). Entrepreneurship in economic growth and development-an empirical study. *MLAC Journal for Arts, Commerce and Sciences (m-JACS) ISSN: 2584-1920*, 2(3), 19–24. <https://doi.org/10.59415/mjacs.v2i3.208>
- Sucena, A., Matos, F., & Nunes, A. (2024). Impact of knowledge management and intellectual capital on organizational performance in construction SME. *Journal of Law and Sustainable Development*, 12(10). <https://doi.org/10.55908/sdgs.v12i10.4075>
- SUJATHA, S., & SHANKER, K. S. (2024). A Study on Impact of Intangible Resources on a Company Profitability with Reference of Tata Motors. *Interantional Journal of Scientific Research in Engineering and Management*, 08(06), 1–5. <https://doi.org/10.55041/ijrsrem36015>
- Truong, B. T. T., Van Nguyen, P., Vrontis, D., & Ahmed, Z. U. (2023). Unleashing corporate potential: the interplay of intellectual capital, knowledge management, and environmental compliance in enhancing innovation and performance. *Journal of Knowledge Management*, 28(4), 1054–1073. <https://doi.org/10.1108/JKM-05-2023-0389>
- Wang, N., Cui, D., Geng, C., & Xia, Z. (2022). The role of business environment optimization on entrepreneurship enhancement. *Journal of Economic Analysis*, 1(2), 66–81. <https://doi.org/10.58567/jea01020005>
- Yoon, H. D., Kim, N., Buisson, B., & Phillips, F. (2018). A cross-national study of knowledge, government intervention, and innovative nascent entrepreneurship. *Journal of Business Research*, 84, 243–252. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.11.040>
- Yu, Q., Aslam, S., Murad, M., Jiatong, W., & Syed, N. (2022). The Impact of Knowledge Management Process and Intellectual Capital on Entrepreneurial Orientation and Innovation. *Frontiers in Psychology*, 13(6), 4014–4025. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.772668>
- Yusrifalda, A., Darmawan, D. J., & Firmansyah, A. (2024). Does Intellectual Capital Affect The Directorate General Of Taxes Organisational Performance? *Educoretax*, 4(4), 513–525. <https://doi.org/10.54957/educoretax.v4i4.769>